

Pagini din istoria bibliotecilor reghinene

Marin Șara
Biblioteca „Petru Maior” Reghin

Orașul Reghin s-a înscris de-a lungul timpului în rândul localităților transilvane care s-au remarcat atât prin realizările economice, sociale, cât și culturale. Hărnicia locuitorilor acestor meleaguri, personalitățile care s-au născut sau și-au desfășurat activitatea aici, au făcut din micul centru urban o localitate cu renume și, totodată, în epoca modernă, un focar de luptă națională al românilor din această parte a țării.

Alături de școli, de societăți culturale existente în viața urbei, bibliotecile s-au impus ca o necesitate, cartea fiind alături de presă principalul mijloc de răspândire a cunoștințelor și ideilor vremii.

În secolul al XVIII-lea, la Reghin este menționat un cabinet de lectură (1778) frecventat de numeroși intelectuali de diferite naționalități. Cabinetul poseda lucrări scrise în spirit iluminist. Începând din această perioadă, dar mai ales în secolul al XIX-lea, încep să apară numeroase biblioteci, modeste ca număr de volume și activitate, dar importante focare de cultură și lumină pentru această perioadă. Menționăm în acest sens biblioteca lui Ioan Pop Maior, personalitate marcantă a Reghinului, luptător pentru emanciparea culturală și politico-națională a românilor transilvăneni, primul președinte al Despărțământului Reghin al Astei (1874), care a predat biblioteca spre folosința publică a celor doritori de cultură. Această bibliotecă exista înainte de 1848.

Menționăm de asemenea activitatea Societății de lectură maghiară (Asociația districtuală maghiară în 1840) și Societatea de lectură germană (1846), care au funcționat, cu unele întreruperi, o lungă perioadă de timp. Societatea de lectură germană deținea în 1870 un număr de 782 volume și 16 colecții de ziare.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, numărul bibliotecilor crește atât cantitativ cât și calitativ. Se înființează pe lângă școli sau diferite societăți culturale numeroase biblioteci cu un fond enciclopedic, menit să satisfacă cerințele de lectură ale personalului didactic, cât și ale unor categorii de cetățeni. Un exemplu concludent ni-l oferă **Biblioteca gimnaziului evanghelic**, înființată în anul 1857. Acest lăcaș de cultură a

devenit, prin numărul volumelor și conținutul lor, unul dintre cele mai importante biblioteci din acest ținut.

Paralel cu activitatea acestei biblioteci consemnăm existența în 1890 a **Bibliotecii Reuniunii învățătorilor români greco-ortodocși din districtul VIII de învățământ al Reghinului**. Prin conducătorii ei, Adunarea Generală a Reuniunii, care s-a ținut la 5-7 august 1890 în localitatea Jabeșița, de lângă Reghin, a exprimat mulțumiri tuturor celor care au donat cărți bibliotecii. Menționăm pe Ioan Duma – vicepreședinte și Teodor Morariu – secretarul Reuniunii. Aflăm totodată din *Gazeta Transilvaniei* de numeroasele cărți, periodice, broșuri primite de la mai multe persoane, printre care și cunoscute personalități din România, ca Gheorghe Sion, Mihail Kogălniceanu ori transilvăneanul Zaharia Boiu.

În anul 1879 s-a înființat **Biblioteca școlii românești greco-catolice din Reghin**. Știri despre activitatea ei aflăm din presa vremii, care își informează cititorii despre donațiile de la diferite persoane, cât și despre fondul existent. Astfel, *Observatorul* informează despre inițiativa Comitetului Astrei, care a distribuit școlii din Reghin un set de 15 cărți, dintre care cele donate de I. M. Rîureanu din București, iar *Foiaia scolastică* inserează „*mulțumita publică*” a învățătorului reghinean George Maior.

În șirul bibliotecilor școlare menționăm de asemenea **Biblioteca profesorilor de la Colegiul de fete romano-catolic din Reghinul săsesc** și **Biblioteca Tineretului școlar**, ambele înființate în 1870. Acestea posedau cărți în limbile română și maghiară.

În 1874 s-a înființat **Biblioteca Societății cetățenești și industriale din Reghinul săsesc (A polgár és iparegylet könyvtára)**. Ea deținea un fond de 1.400 de volume, funcționa într-o încăpere, având un registru de inventar și un catalog. Printre bibliotecari este menționat și Regius Jozsef.

Un moment deosebit în istoria bibliotecilor reghinene îl constituie înființarea în anul 1886 a **Bibliotecii Despărțământului Reghin al Astrei**. Baza formării acestei biblioteci a constituit-o fondul de carte din biblioteca lui Ioan Pop Maior. Urmărind procesul verbal, protocoalele și rapoartele Comitetului Despărțământului, cât și a adunărilor generale până la 1900, observăm că an de an biblioteca și-a îmbogățit fondul de cărți, având în permanență la dispoziție bani pentru cumpărarea de noi lucrări. Astfel, fondul Bibliotecii Despărțământului a fost la 30 iunie 1892 de 100 fl. și 8 cr.; în 1894 era de 121 fl. și 55 cr., iar în 1898 de 150 fl. și 96 cr. Preocuparea conducerii Despărțământului pentru popularizarea cărții și

atragerea spre lectură a populației reiese din Darea de Seamă a conducerii Despărțământului din 10 august 1905 în care se specifică următoarele: „*biblioteca notăm cum că aceasta este pusă în ordine așezată într-o odaie acomodată a edificiului școlii române din Reghin și se poate întrebuința pentru iubitorii de lectură.*”

Un rol de seamă în organizarea bibliotecii din Reghin și a celor din împrejurimi l-a avut avocatul Ion Harșia, președintele Despărțământului Reghin al Astei din 1910. Paral cu crearea unor condiții cât mai bune de funcționare a bibliotecii din Reghin, Ioan Harșia s-a preocupat de înființarea de biblioteci în satele aparținătoare Despărțământului. În numărul jubiliar al revistei *Transilvania* se menționează biblioteca din Săcalul de Pădure, la care mai putem adăuga pe cele din Idicel, Ibănești, Cașva, Hodac, Pietriș, Beica, Petelea, Gurghiu etc.

După Marea Unire, Despărțământul Reghin, prin bogata lui activitate a înfăptuit un act de cultură prin care a adus o mare contribuție la ridicarea spirituală a românilor. Astfel, Alexandru Dima în articolul intitulat *Din activitatea Astei culturale – Despărțământul Reghin* menționează: „*Găsim 48 de biblioteci populare adunând laolaltă 30.256 cărți, număr pe care nu-l egalează nici un despărțământ de plasă sau chiar central județean.*”

Un salt în activitatea Bibliotecii Despărțământului Reghin al Astei are loc în anul 1933. Cităm dintr-un ziar local: „*La 15 iunie 1933 se deschide biblioteca românească Astra din Reghin, pentru trebuința orășenilor și a intelectualilor din jur. Bibliotecă de împrumut public. Își dau concursul Astra, Casa școlilor din București, Gimnaziul din Reghin și Librăria românească din Reghin. Taxa de înscriere 25 de lei pentru totdeauna. Taxa pentru fiecare carte 1-3 lei. Garanția 100 lei, care se poate ridica oricând. Termen de împrumut 20 de zile. Program 9-13 și 15-18. Funcționează în localul Librăriei românești.*” Scopul bibliotecii era de a „*răspândi cultura și civilizația românească.*”

O altă bibliotecă reghineană, **Biblioteca cercului cetățenesc de citit din Reghinul săsesc (Szászrégeni Polgári Olvasókör könyvtára)** înființată în anul 1903, ajunge în anul 1929 la un fond de 1.293 lucrări cu conținut diferit. Cunoaștem și un „*Regulament al Societății maghiare de citit din Reghin*” (*Réghen vidéki magyar olvasó egyesület szabályai*).

În unele cartiere ale orașului Reghin s-au înființat biblioteci la începutul secolului XX-lea. Astfel, în 1911 se înființează o bibliotecă publică la Iernuțeni, iar în 1912 alta la Apalina, fiecare începând activitatea cu 100 de cărți.

În viața culturală a orașului Reghin, un rol important l-a jucat „Societatea meseriașilor români din Reghin”. Biblioteca acestei societăți a luat ființă în 1913 cu un modest fond de carte. Prin donații însă și prin anumite sume de bani, repartizate din fondurile societății, el crește, ajungând la peste 1.000 de volume. Spre exemplificare, menționăm că prin **Protocolul** „Societății meseriașilor români”, din 30 noiembrie 1913, reiese că învățătorul Alexandru Moldovan a donat 40 de cărți pentru biblioteca societății. *„Darul este primit cu plăcere și dăruitorului i se exprimă călduroase mulțumiri”*, iar **Protocolul** din 1914, specifică: *„Cărțile dăruite de Alexandru Moldovan s-au compactat și s-au predat bibliotecarului Iosif Conț, împreună cu catalogul în care s-au scris.”*

Mai târziu, la 16 ianuarie 1922, Adunarea „Comitetului meseriașilor români din Reghin”, hotărăște ca suma de 653,68 de lei, rămasă în urma reprezentăției teatrale, să fie destinată bibliotecii societății. La 14 octombrie 1923, biblioteca se reorganizează. Președintele societății, dr. Alexandru Ceușianu și bibliotecarul Albert Kloos, au acordat o atenție deosebită muncii cu cartea în rândul meseriașilor români. În anul 1928 biblioteca a fost predată „Societății june române” spre administrare. Un document contemporan arată că *„biblioteca are 741 cărți date în folosul Societății june române și sunt citite cu drag arătând mare interes și fetele.”* Din informarea făcută în 1930 conducerii societății de către Nicolae Lateș – bibliotecar – reiese că biblioteca avea 512 cărți proprii și 697 cărți preluate de la „Societatea tinerimei române din Reghin și jur”, în total biblioteca fiind înzestrată cu 1.209 cărți.

Apar în această perioadă numeroase inițiative de a se înființa noi biblioteci sau de a se centraliza cele existente. Astfel, la 22 octombrie 1933, „Centrul premilitar din Reghin” propune înființarea unei biblioteci centrale cu denumirea **Biblioteca Centrală Românească**, rugând „Societatea meseriașilor” să-i pună la dispoziție cărțile ce le are în biblioteca sa în condiții convenabile. Ca urmare, se predă biblioteca cu dulap cu tot, dar cu rezerva tuturor drepturilor de proprietate asupra cărților și a mobilierului predat.

La rândul său, în anul 1934, președintele „Societății meseriașilor români” propune înființarea unei biblioteci publice centrale a tuturor

românilor, la formarea căreia să participe și „Societatea meseriașilor”. Procesul verbal al ședinței generale a acesteia, din 31 martie 1935, consemnează înființarea în oraș a unei biblioteci căreia Societatea i-a dat întruaga sa bibliotecă cuprinzând peste 1.000 de volume.

Cu prilejul inaugurării acestui important lăcaș de cultură s-a rostit un înflăcărat și patriotic discurs, care a constituit pentru toți un îndemn spre lectură, spre cultură.

Anii celui de al doilea război mondial au avut o influență nefastă asupra bibliotecilor reghinene. După 1944 au avut loc schimbări radicale și în viața culturală a orașului, care s-au reflectat și în activitatea bibliotecilor.

Desigur, evenimentul cel mai important îl reprezintă înființarea în anul 1950 a bibliotecii orașenești, care o perioadă a purtat denumirea de **Biblioteca centrală raională**.

În toți acești ani, din 1950 și până în prezent, biblioteca a evoluat sub raportul îmbogățirii patrimoniului său, al diversificării serviciilor pe care ea le oferă populației, dar mai ales în privința creșterii numărului celor care sunt beneficiarii acțiunii culturale desfășurate în bibliotecă. Fiind o bibliotecă publică de stat, subvenționată din bugetul statului, biblioteca a avut până în anul 1990 și menirea de a contribui la diseminarea ideologiei oficiale. Cu toate acestea, prin diversele ei forme de activitate, instituția s-a impus în viața culturală a orașului, îndeplinindu-și misiunea de principal factor de informare și documentare asupra ansamblului de probleme pe care le implică viața de zi cu zi.

După evenimentele din decembrie 1989, un nou suflu a caracterizat viața bibliotecilor. Respectând cele trei elemente de bază – tradiție, continuitate și modernitate – am căutat să fim la înălțimea schimbărilor petrecute în viața social-economică și culturală a țării. Rezultatele obținute până în prezent confirmă acest lucru, iar atribuirea numelui ilustrului cărturar Petru Maior bibliotecii noastre, ne obligă la creșterea și diversificarea activității, deoarece biblioteca publică semnifică vocația culturală a locuitorilor urbei, afirmându-se în continuare ca un centru de iradiere culturală.

Paralel cu **Biblioteca municipală „Petru Maior”**, în Reghin funcționează cu bune rezultate bibliotecile școlare cu un bogat fond de carte, cu activități diverse în munca de popularizare a cărții și de educare a tineretului școlar.

Pages of History – the Libraries from Reghin

Abstract

Reghin is considered to be one of the significant cultural centers of Transylvania. Its traditions concerning the libraries begins in the 18th century – a reading hall is mentioned in 1778.

In the first half of the 19th century many libraries were founded in Reghin and by the end of the century they become better organized and enriched.

A very important part of this movement of culturalization and library foundation is played by different societies or organizations, such as: The Society of Romanian Artisans from Reghin, Hungarian Reading Society, German Reading Society etc.

In 1886 was created **Biblioteca Despărțământului Reghin al Astrei** and this is considered to be one of the most important moments of Reghin cultural evolution.

During the 19th and 20th century, we may find in Reghin all types of libraries: school libraries, public libraries, specialized libraries etc. More than that, there are some proposals concerning the organization of a central public library for all those interested in reading.

Today, the libraries at Reghin are properly organized and supplied and represent a very important part of the town's cultural life.